

АНОТАЦІЯ

Куліковська Є.-Е. К. Світ української ментальності у фортепіанній та камерній музиці українських композиторів ХХ-ХХІ століть – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття наукового ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури та інформаційної політики України, Львів, 2024.

Зміст анотації. Одна з найважливіших соціально-історичних проблем – ментальність – завжди була і залишається у винятковому полі зору дослідників. Тема ментальності стає все більш поширеною в умовах глобалізації, посилення соціальної диференціації населення та змін національної самоідентифікації. В наш час вивчення проблеми ментальності перебуває в центрі уваги дослідників в області філософії, політології, філології, культурології, психології та ін. Постійний рух процесів самоусвідомлення особистості як об'єкта духовної діяльності надає ще більшої важливості цій проблемі. Ментальність є вагомим чинником сучасних процесів державотворчості України, вона є необхідною у збереженні культур в часи існування людства в умовах постійного збільшення глобальних проблем. Питання актуальності українського національного мистецтва значною мірою обумовлені особливою важливістю музичного мистецтва, яке є величезною частиною створення національної ідентичності. Українська музика несе в собі відображення історії та культури нашого народу: зберігає і популяризує національні традиції українців, постійно підвищує статус культурних досягнень України. Музичне мистецтво України – один з головних чинників соціально-політичної ідеології, який творить та зміцнює національний патріотизм. Популярність української музики утворює авторитет України на міжнародній арені культурних досягнень людства.

Вирішальну роль у збереженні українських культурних традицій відіграє національний компонент, який у всій повноті проявляється в музичному мистецтві. Академічна музика, в якій використовуються елементи фольклору та типові форми образно-ментального змісту – традиційної культури – дає можливість зберігати і поширювати уявлення про українську історію, національний образний світ, народні звичаї, обрядову культуру і є цінним засобом спілкування між різними генераціями, зміцнює національну самосвідомість, накопичує культурне надбання, що в свою чергу обумовлює **актуальність** цієї роботи.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі визначено мету роботи, обґрунтовано актуальність наукового дослідження, його теоретичну базу та застосовану методологію, визначено практичне значення роботи.

Перший розділ розкриває поняття ментальності в історичному контексті, національно-ментальні характеристики, а також значення музичного мистецтва як вищого прояву національної ментальності та національного характеру в контексті філософського, культурологічного та музикознавчого дискурсів.

У другому розділі досліджується фортепіанна та камерно-інструментальна творчість Б. Лятошинського, В. Сильвестрова, В. Бібіка, О. Щетинського та Б. Фроляк. На основі цього аналізується втілення національного в їх творчості: виявлення особливостей національної ментальності в музиці В. Сильвестрова, О. Щетинського, Б. Фроляк, національного характеру в музиці Б. Лятошинського та поєднання цих двох компонентів національного в музиці В. Бібіка.

Висновки містять результати проведеного дослідження та опис їх значимості з точки зору перспективи формування нових інтерпретаційних підходів у розумінні творів українських композиторів ХХ та ХХІ ст. як з точки зору виконавського мистецтва, так і з точки зору музикознавства.

Метою дослідження є виявлення та обґрунтування національно-характерних детермінант ментально-образного світу фортепіанної та камерно-інструментальної музики українських композиторів ХХ-початку ХХІ ст.

Наукова новизна. Вперше в українській музичній науці крізь призму творчо-інтерпретаційного процесу розкрито національне образно-ментальне підґрунтя фортепіанної та камерної музики українських композиторів ХХ-початку ХХІ ст. У науковій оптиці національної ментальності та національного характеру осмислено музичну мову низки творів (як найбільш показових) Б. Лятошинського, В. Сильвестрова, В. Бібіка, О. Щетинського, Б. Фроляк. Обґрунтовано глибоку закоріненість музичного мислення перелічених композиторів в семантичному полі образних та драматургічних констант, що мають яскраво виражене українське національне забарвлення.

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали дослідження можуть використовуватись у лекціях з фаху (спеціальний інструмент «фортепіано»), в класі камерного ансамблю, а також «Музичної інтерпретації», «Філософії мистецтва» для студентів та аспірантів мистецьких закладів вищої освіти.

Ключові слова: національна ментальність, національний характер, українські композитори ХХ-ХХІ ст., фортепіанна та камерна музика, виконавське мистецтво.

SUMMARY

Kulikowska Y.-E. K. The world of Ukrainian mentality in the piano and chamber music of Ukrainian composers of the 20th-21st centuries. – Qualifying scientific research on manuscript rights.

Qualifying research paper for obtaining the degree of Doctor of Arts in specialty 025 «Musical Art» (field of knowledge 02 «Culture and art») Mykola

Lysenko Lviv National Music Academy. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Lviv, 2024.

Abstract content. One of the most important socio-historical problems - mentality - has always been and remains in the exclusive field of view of researchers. The topic of mentality is becoming more and more common in the conditions of globalization, increased social differentiation of the population and changes in national self-identification. Nowadays, the study of the problem of mentality is in the center of attention of researchers in the fields of philosophy, political science, philology, cultural studies, psychology, etc. The constant movement of the processes of self-awareness of the individual as an object of spiritual activity gives even greater importance to this problem. Mentality is an important factor in the modern state-building processes of Ukraine, it is necessary in the preservation of cultures during the existence of humanity in the conditions of a constant increase in global problems. The question of the relevance of Ukrainian national art is largely determined by the special importance of the musical, which is a huge part of the creation of national identity. Ukrainian music reflects the history and culture of our people: it preserves and popularizes the national traditions of Ukrainians, and constantly raises the status of Ukraine's cultural achievements. The musical art of Ukraine is one of the main factors of socio-political ideology, which creates and strengthens national patriotism. The popularity of Ukrainian music confirms the authority of Ukraine in the international arena of cultural achievements of mankind. A decisive role in the preservation of Ukrainian cultural traditions is played by the national component, which is fully manifested in the art of music. Academic music, which uses elements of folklore and typical forms of visual and mental content - traditional culture - provides an opportunity to preserve and spread ideas about Ukrainian history, national visual world, folk customs, ritual culture and is a valuable means of communication between different generations, strengthens national self-awareness, accumulates cultural heritage, which in turn determines the **relevance** of this research.

This research comprises an introduction, two chapters, conclusions, and a bibliography. The purpose of the research is determined in the introduction, the relevance of the scientific research, its theoretical basis and applied methodology are substantiated, and the practical significance of the research is determined.

The first chapter reveals the concept of mentality in the historical context, national-mental characteristics, as well as the meaning of musical art as the highest manifestation of national mentality and national character in the context of philosophical, cultural and musicological discourses.

The second chapter examines the piano and chamber works of B. Lyatoshynskiy, V. Sylvestrov, V. Bibik, O. Shchetynskiy, and B. Frolyak. On the basis of this, the embodiment of the national in their works is analyzed: the identification of the features of the national mentality in the music of V. Sylvestrov, O. Shchetynskiy, B. Frolyak, the national character in the music of B. Lyatoshynskiy, and the combination of these two components of the national in the music of V. Bibik.

The conclusions contain the results of the conducted research and a description of their significance from the point of view of the perspective of the formation of new interpretive approaches in understanding the works of Ukrainian composers of the 20th and 21st centuries both from the point of view of performing arts and from the point of view of musicology.

The research's purpose is to identify and substantiate the nationally characteristic determinants of the mental-figurative world of piano and chamber music of Ukrainian composers of the 20th and early 21st centuries.

Scientific innovation. For the first time in Ukrainian music science, through the prism of the creative and interpretative process, the national visual and mental background of piano and chamber music of Ukrainian composers of the 20th and early 21st centuries was revealed. In the scientific optics of national mentality and national character, the musical language of a number of works (as the most revealing) by B. Lyatoshynskiy, V. Sylvestrov, V. Bibik, O. Shchetynskiy, and B.

Frolyak has been interpreted. The deep rootedness of the musical thinking of the listed composers in the semantic field of figurative and dramaturgical constants, which have a pronounced Ukrainian national color, is substantiated.

The practical significance of this research lies in its potential versatile applications within the realm of contemporary performance, music interpretation lectures, and the philosophy of music, especially within higher education institutions focused on artistic education.

Keywords: national mentality, national character, Ukrainian composers of the 20-21 centuries, piano and chamber music, performing arts.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Символіка фортепіанного циклу «Відображення» Б. Лятошинського як дзеркало історії України 20-х років ХХ ст. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Вип. 50, 2023. С. 28-33.
2. Національна образність камерно-інструментальної музики Валентина Бібіка (фортепіанно-виконавський аспект). Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». № 37, 2024. С. 527-533.
3. Методична розробка спеціального курсу «Соната для флейти і фортепіано Богдани Фроляк в контексті втілення українського національного менталітету».

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедри спеціалізованого фортепіано. Матеріали дослідження представлені в

доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях та Всеукраїнському конкурсі науково-творчих презентацій. Виконано чотири концертні програми.

1. Символіка фортепіанного циклу «Відображення» Б. Лятошинського як дзеркало історії України 20-их рр. ХХ ст. Восьмий міжнародний науковий форум «Музикознавчий універсум молодих», лютий 27-березень 1, 2023, Львів.

2. Світ української ментальності в камерно-інструментальній творчості Богдани Фроляк. The XXI International Scientific and Practical Conference «Theoretical methods of research of the latest problems», May 27-29, 2024, Prague, Czech Republic. P. 56-58.

3. Філософсько-національна образність камерно-інструментальної творчості Олександра Щетинського. The XXIII International Scientific and Practical Conference «The current state of the organization of scientific activity in the world», June 10-12, 2024, Madrid, Spain. P. 46-47.

4. Світ української ментальності в камерно-інструментальній творчості Богдани Фроляк. Диплом III ступеня та Диплом від Ради молодих вчених при ХОВА на Другому Всеукраїнському конкурсі науково-творчих презентацій ім. І. Полусмяк, травень 1-3, 2024, Харків.

АПРОБАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЄКТУ В КОНЦЕРТАХ, ВИКОНАНО ТАКІ ПРОГРАМИ:

*1. Концерт у великій залі ЛНМА ім. М. В. Лисенка
22.06.23.*

Перша програма:

Б. Лятошинський Соната op. 13, «Відображення» op. 16. Виконавець:
Єва Куліковська (фортепіано). Б. Лятошинський Соната для скрипки і

фортепіано ор. 19. Виконавці: Борис Коблик (скрипка), Єва Куліковська (фортепіано). Посилання на концерт:

https://youtu.be/IUmLCxqI1sY?si=pzox_hR0vgC7_Mс6

Друга програма:

В. Сильвестров Соната для фортепіано № 2. Виконавець: Єва Куліковська (фортепіано). В. Сильвестров Соната для скрипки і фортепіано «*Post Scriptum*». Виконавці: Борис Коблик (скрипка), Єва Куліковська (фортепіано). Посилання на концерт:

<https://youtu.be/66fbJCIYTrA?si=jaQRG5Q7IG2NnOui>

2. Концерт у великій залі ЛНМА ім. М. В. Лисенка

25.04.24.

Третя програма:

В. Бібик Соната для фортепіано № 7. Виконавець: Єва Куліковська (фортепіано). В. Бібик Соната для скрипки і фортепіано № 1 ор. 24. Виконавці: Борис Коблик (скрипка), Єва Куліковська (фортепіано). Посилання на концерт: <https://youtu.be/-XBb9UpZWPE?si=tKqrhMIyWWY6ZGif>

Четверта програма:

О. Щетинський Варіації для фортепіано. Виконавець: Єва Куліковська (фортепіано). Б. Фроляк Соната для флейти і фортепіано. Виконавці: Роман Ієвський (флейта), Єва Куліковська (фортепіано). Посилання на концерт:

<https://youtu.be/X7-byсTeEJs?si=VwIwEIfhGyBhleSp>